

Έργο «Εκπαίδευση αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών»
Δράση: Επιμόρφωση εκπαιδευτικών και μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας

ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ

*Ο ρόλος του διευθυντή
στο πολυπολιτισμικό σχολείο*

Περίληψεις

**2 & 9 Φεβρουαρίου 2011
Θεσσαλονίκη**

Α΄ μέρος

Προηγούμενη εμπειρία

Διαπολιτισμική ικανότητα του διευθυντή στο σημερινό πολυπολιτισμικό ελληνικό σχολείο

Κώστας Παπαχρήστος

Σχ. Σύμβουλος, Δ/ντής Σπουδών
Α/θμιας Εκπ/σης του Υπ. ΠΔΒΜΘ

Στην εισήγησή μας:

- **Παρουσιάζουμε** στοιχεία από τα Προγράμματα Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, τα οποία υλοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, τα οποία παρά την αποσπασματικότητα και την ασυνέχεια, προσέφεραν καλές υπηρεσίες στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και τα σχολεία συμβάλλοντας στη βελτίωση των όρων ένταξης των αλλόγλωσσων μαθητών. Τα Προγράμματα αυτά προσέφεραν στήριξη τόσο στους μαθητές όσο και στους διευθυντές και εκπαιδευτικούς που ενεπλάκησαν σ' αυτά ως υπεύθυνοι διδάσκοντες των ανάλογων τμημάτων, αφού τους ενέταξαν σε μια σειρά επιμορφωτικών σεμιναρίων, που με τη σειρά τους ενίσχυσαν τις προϋπάρχουσες γνώσεις τους και εμπλούτισαν τη διδακτική τους εμπειρία.

- **Καταγράφουμε** το θεσμικό πλαίσιο για τη Διαπολιτισμική εκπαίδευση στην Ελλάδα και τους θεσμούς αντισταθμιστικής εκπαίδευσης και εστιάζουμε στα υπαρκτά προβλήματα.

- **Σκιαγραφούμε** πτυχές και χαρακτηριστικά της διαπολιτισμικής ικανότητας του Διευθυντή στο σημερινό πολυπολιτισμικό σχολείο.

- **Επισημαίνουμε** τον κομβικό ρόλο του Διευθυντή στο νέο πολυπολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο καλείται να λειτουργήσει, που οδηγεί αναπόφευκτα στην αναθεώρηση και την ανανέωση του ρόλου και της συμπεριφοράς του. Ρόλο που έχει να κάνει με την αναβάθμιση του σχολείου, την ενίσχυση της διαπολιτισμικής επικοινωνίας και την ανάδειξη του σχολείου στην τοπική κοινωνία.

- **Προτείνουμε** μέτρα και παρεμβάσεις που ο Διευθυντής του σχολείου μπορεί να προωθήσει στο πλαίσιο της λειτουργίας του και ενδεικτικό σχέδιο δράσης για την ενίσχυση της διαπολιτισμικότητας, της συλλογικότητας και της καλλιέργειας θετικής στάσης προς τη διαφορετικότητα.

Εκτιμήσεις και καλές πρακτικές από παρεμβάσεις σε σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με πολυπολιτισμική σύνθεση

Αναστασία Κεσίδου
Επίκουρη Καθηγήτρια Α.Π.Θ.

Το εργαστήριο αναφέρεται στην εμπειρία που αντλήθηκε στο πλαίσιο της εφαρμογής του Έργου «*Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο- για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση*», το οποίο εφαρμόστηκε κατά τη διετία 2006-2007 σε σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της περιοχής Μακεδονίας υπό την ευθύνη επιστημονικής ομάδας του Α.Π.Θ. Αντίστοιχο Έργο είχε εφαρμοστεί από την ίδια ομάδα και κατά τη διετία 2002-2004. Γενικός σκοπός του Έργου ήταν η διασφάλιση ίσων ευκαιριών πρόσβασης στην εκπαίδευση για όλους τους μαθητές στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής αγωγής, ενώ ως ειδικότεροι στόχοι των παρεμβάσεων τέθηκαν οι εξής: 1. η βελτίωση των σχολικών επιδόσεων των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών και η πρόληψη φαινομένων σχολικής διαρροής, περιθωριοποίησης και κοινωνικού αποκλεισμού στο πλαίσιο μιας δημοκρατικής κοινωνίας, 2. η διασφάλιση της αποδοχής των παιδιών αυτών από το εκπαιδευτικό προσωπικό και τους γονείς, καθώς και η ευαισθητοποίηση της διοικητικής μηχανής της εκπαίδευσης και των τοπικών κοινοτήτων και 3. η διάχυση της διαπολιτισμικής αγωγής στο ελληνικό σχολείο, η αξιοποίηση του πολιτισμικού κεφαλαίου των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών και η ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ικανότητας σε όλους τους μαθητές στο πλαίσιο της προετοιμασίας τους, για να ζήσουν αποτελεσματικά στις πολυπολιτισμικές κοινωνίες. Η παραπάνω στοχοθεσία επιδιώχθηκε μέσω της εφαρμογής τεσσάρων βασικών δράσεων: 1. *δημιουργία και λειτουργία προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας*, 2. *παραγωγή, αναπαραγωγή και αξιολόγηση βοηθητικού εκπαιδευτικού υλικού*, 3. *επιμόρφωση εκπαιδευτικών και στελεχών εκπαίδευσης* και 4. *ψυχοκοινωνική υποστήριξη των μαθητών*.

Το εργαστήριο εστιάζει ειδικότερα 1. στις εμπειρίες που αποκόμισαν από την εφαρμογή των δράσεων η επιστημονική ομάδα και τα σχολεία, 2. στα αποτελέσματα του Έργου βάσει εκτιμήσεων των διευθυντών των σχολικών μονάδων, 3. σε καλές πρακτικές που εφαρμόστηκαν και 4. στη συμβολή της προηγούμενης εμπειρίας στην αποτελεσματικότερη υλοποίηση του νέου Έργου στα σχολεία.

Διεύθυνση σχολείου με πολιτισμικά ανομοιογενείς τάξεις: εκτιμήσεις από εφαρμογές

Ζωή Παπαναούμ
Καθηγήτρια Α.Π.Θ.

Κοινό τόπο αποτελεί η διαπίστωση ότι ο μαθητικός πληθυσμός στο ελληνικό σχολείο χαρακτηρίζεται από πολιτισμική ποικιλομορφία, αντανakλώντας μια κοινωνική πραγματικότητα στην οποία συμβιώνουν με σταθερά αυξανόμενους ρυθμούς, από τη δεκαετία του 1990, άτομα με πολιτισμικές διαφορές από την πλειονότητα. Η πολιτεία, κυρίως με το νόμο 2413 του 1996, επιχειρεί να διασφαλίσει ίσες ευκαιρίες εκπαίδευσης για τα παιδιά αλλοδαπών, υιοθετώντας την αρχή της συνεκπαίδευσης, ενώ την τελευταία δεκαετία διατίθενται κοινοτικά κονδύλια για την υποστήριξη όσων σχολείων υποχρεωτικής εκπαίδευσης συγκεντρώνουν υψηλά ποσοστά αλλοδαπών. Η υποστήριξη συνίσταται κυρίως στη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας, στην παραγωγή διδακτικού υλικού και στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Σε εξέλιξη είναι από τον Σεπτέμβριο του 2010 και ανάλογο πρόγραμμα πανελληνίας εμβέλειας στο πλαίσιο του οποίου διεξάγεται το σεμινάριο αυτό.

Η εισήγηση αυτή επικεντρώνεται στο ερώτημα, «πώς αντιμετωπίζει το σχολείο την πρόκληση να βοηθήσει όλους τους μαθητές, γηγενείς και αλλοδαπούς, να έχουν υψηλές σχολικές επιδόσεις και αβίαστη ψυχολογική και κοινωνική ανάπτυξη». Για να πετύχει ο στόχος αυτός, ασφαλώς χρειάζονται πολλά: Από τη μια πλευρά, ευελιξία στον τρόπο συγκρότησης των τάξεων, ευελιξία στο αναλυτικό πρόγραμμα και ποικιλία διδακτικού υλικού. Από την άλλη μεριά, χρειάζονται ειδικά εκπαιδευμένοι εκπαιδευτικοί και διευθυντές, οι οποίοι πιστεύουν στην ισότιμη εκπαίδευση όλων.

Συγκεκριμένα, παρουσιάζονται εκτιμήσεις διευθυντών σχολείων που συμμετείχαν στα προγράμματα αυτά α) το 2002-2004, β) το 2006-2008 με βάση τους εξής άξονες: οργάνωση τάξεων και τμημάτων, διδακτικό προσωπικό, μαθητές, υποδομή. Τέλος, επιγραμματικά παρουσιάζονται καλές πρακτικές που προέκυψαν και επισημαίνονται ρυθμίσεις που πρέπει να γίνουν από πλευράς πολιτείας για τη στήριξη του έργου των σχολείων.

Β΄ μέρος

**Παιδαγωγική, διδακτική και οργανωτική
υποστήριξη στο πλαίσιο του Έργου**

Η Τάξη Υποδοχής από παιδαγωγική σκοπιά

Αναστασία Κεσίδου
Επίκουρη Καθηγήτρια Α.Π.Θ.

Οι Τάξεις Υποδοχής δεν αποτελούν πρόσφατο θεσμό στην ελληνική εκπαίδευση, αφού είναι θεσμοθετημένες βάσει Υπουργικής Απόφασης από το 1980. Έχουν δεχτεί την κριτική, ότι ακολουθούν τη λογική της γρήγορης ένταξης στις «κανονικές τάξεις» και της σταδιακής αφομοίωσης των παιδιών σε αυτές. Όσον αφορά τις Τάξεις Υποδοχής, παραμένουν ανοιχτά τα εξής τουλάχιστον ερωτήματα: 1. Συνάδουν με τη λογική της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, η οποία –τουλάχιστον σε θεσμικό επίπεδο και σε επίπεδο πολιτικής ρητορείας- αποτελεί το κυρίαρχο πλαίσιο για την εκπαίδευση των αλλοδαπών και των παλιννοστούντων μαθητών στη χώρα μας; Εάν αυτό συμβαίνει, λειτουργούν τελικά στην πράξη βάσει των αρχών της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης; 2. Οι Τάξεις Υποδοχής αποδίδουν τα αναμενόμενα, με άλλα λόγια, συμβάλλουν στην εξάλειψη της σχολικής διαρροής; 3. Τι χρειάζεται να αλλάξει σήμερα στις Τάξεις Υποδοχής με στόχο την καλύτερη λειτουργία τους και τέλος, 4. Πώς μπορεί το νέο Πρόγραμμα «*Εκπαίδευση αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών*» να συμβάλει στην επιθυμητή κατεύθυνση όσον αφορά την εξέλιξη των Τάξεων Υποδοχής; Η εισήγηση συζητά τα παραπάνω ερωτήματα, λαμβάνοντας υπόψη τόσο τη γλωσσολογική, όσο κυρίως την παιδαγωγική διάσταση του εγχειρήματος που αποβλέπει στη βελτίωση της λειτουργίας των Τάξεων Υποδοχής στη χώρα μας.

Υποστήριξη της Ελληνομάθειας των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στα σχολεία της Κεντρικής Μακεδονίας

Μαρία Μητσιάκη

*Εκπαιδευτικός, Διαπολιτισμικό Λύκειο Ενόσμου
Υποψήφια διδάκτωρ, Α.Π.Θ.*

Στην παρούσα εισήγηση θα παρουσιαστούν συνοπτικά οι καινοτομίες της γλωσσικής ενισχυτικής διδασκαλίας στο πλαίσιο του έργου «Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Γυμνάσιο)». Οι καινοτομίες αυτές αφορούν: α) την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που απασχολούνται στο έργο, β) την υποστήριξή τους μέσω ζωντανής επικοινωνίας και παροχής ηλεκτρονικών υπηρεσιών, γ) τη δημιουργία επιμορφωτικού φακέλου με διδακτικές προτάσεις, προκειμένου να διευκολυνθούν οι εκπαιδευτικοί κατά τη διδασκαλία, δ) την προμήθεια εκπαιδευτικού υλικού και τη διανομή του στα συνεργαζόμενα σχολεία και ε) την οργάνωση θερινών προλυκειακών τμημάτων εκπαίδευσης.

Παρουσίαση και περιγραφή των βασικών λειτουργιών του διαδικτυακού χώρου του Έργου www.diapolis.auth.gr

Θρασύβουλος Τσιάτσος
Λέκτορας Α.Π.Θ.

Υποδράση 8.1: Ανάπτυξη δικτύων συνεργατών

Στόχος της υποδράσης 8.1 είναι να συγκροτήσει δίκτυα επικοινωνίας και συνεργασίας σε τοπικό, περιφερειακό και πανελλαδικό επίπεδο για τα σχολεία που συνεργάζονται με το πρόγραμμα. Ζητούμενο των δικτύων είναι η ανάπτυξη πρωτοβουλιών και η ανταλλαγή επαγγελματικών εμπειριών, προκειμένου να διευκολυνθεί η σχολική και κοινωνική ένταξη των αλλοδαπών μαθητών. Για τους ίδιους λόγους προωθείται και η συγκρότηση δικτύων διευθυντών των σχολείων εφαρμογής.

Υποδράση 8.2: Τεχνολογική υποστήριξη του έργου μέσω υπηρεσιών Διαδικτύου

Ο διαδικτυακός χώρος του προγράμματος www.diapolis.auth.gr θα επιτρέπει στους χρήστες να πληροφορούνται, να επικοινωνούν, να αναζητούν πληροφορία και εκπαιδευτικό περιεχόμενο, να επιμορφώνονται και να μαθαίνουν. Υπηρεσίες που θα προσφέρει στους χρήστες είναι :

Εικόνα 1: Η πρώτη σελίδα του διαδικτυακού χώρου του προγράμματος www.diapolis.auth.gr

- **Υπηρεσίες Πληροφόρησης, Ενημέρωσης & Επικοινωνίας:** Οι υπηρεσίες πληροφόρησης, ενημέρωσης και επικοινωνίας είναι αυτές που συμβάλλουν στην

ηλεκτρονική δικτύωση των σχολείων και γενικότερα όλων των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα.

- **Υπηρεσίες Πρόσβασης και Διαχείρισης Ψηφιακού Υλικού:** Οι υπηρεσίες αυτές στοχεύουν στην υποστήριξη της διανομής και της πρόσβασης σε εκπαιδευτικό υλικό.
- **Υπηρεσίες Διαχείρισης Στοιχείων Εφαρμογής του Προγράμματος:** Πρόκειται για υπηρεσίες διαχείρισης ψηφιακού πληροφοριακού υλικού που αφορά τη δομή, οργάνωση, υλοποίηση και εξέλιξη του προγράμματος, όπως π.χ. πληροφορίες για δίκτυα συνεργατών, κατάλογος σχολείων εφαρμογής, προφίλ σχολείων εφαρμογής, κατάλογος επιμορφωτών και επιμορφωμένων εκπαιδευτικών, κτλ.
- **Λοιπές Υποστηρικτικές Υπηρεσίες:** Είναι υπηρεσίες που δεν εντάσσονται στις παραπάνω κατηγορίες αλλά είναι απαραίτητες για (α) την λειτουργία του κόμβου www.diapolis.auth.gr (υπηρεσίες διαχειριστή) και (β) την εσωτερική αξιολόγηση

Στο σεμινάριο θα περιγραφούν και θα παρουσιαστούν οι βασικές υπηρεσίες του διαδικτυακού χώρου του προγράμματος που βρίσκονται ήδη σε λειτουργία, καθώς και υπηρεσίες που πρόκειται να αναπτυχθούν και να ενσωματωθούν στην πορεία του έργου.

Καλλιέργεια κλίματος διαπολιτισμικής επικοινωνίας σε επίπεδο σχολείου

Γιώργος Νικολάου
Επίκουρος Καθηγητής,
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Η παρουσία των μαθητών με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες στο σχολικό περιβάλλον είναι συχνά γενεσιουργός αιτία παρεξηγήσεων, κρίσεων, συγκρούσεων και αμοιβαίας καχυποψίας. Το εκπαιδευτικό προσωπικό αντιμετωπίζει με αμηχανία και χωρίς συγκεκριμένη στρατηγική τις παραπάνω καταστάσεις, με αποτέλεσμα να επιτείνονται οι αρνητικές επιπτώσεις από την ανυπαρξία καλής επικοινωνίας ανάμεσα στις διάφορες ομάδες μαθητών της σχολικής μονάδας.

Η Δράση 3 του Προγράμματος “*Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούντων Μαθητών*” έχει ως σκοπό να παράσχει στα σχολεία της χώρας εκείνα τα εργαλεία και τις τεχνικές που θα επιτρέψουν τη βελτίωση του σχολικού κλίματος και θα ευνοήσουν την κατανόηση και τη συνεργασία μεταξύ των παραγόντων που συνθέτουν τη σχολική κοινότητα.

Αυτό ελπίζουμε να το επιτύχουμε αφενός μέσα από δραστηριότητες που θα στοχεύουν στην πραγματική αλληλογνωριμία και κατανόηση, με την άρση των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων ανάμεσα στις διάφορες ομάδες, καθώς και με την εμπέδωση της ιδιότητας του Πολίτη, με συγκεκριμένες υποχρεώσεις και δικαιώματα. Αφετέρου, θα επιδιωχθεί ο εμπλουτισμός των σχολικών βιβλιοθηκών με υλικό το οποίο θα δίνει ερεθίσματα για το διαπολιτισμικό διάλογο και θα ενθαρρύνει την επικοινωνία και τη συνεργασία μεταξύ των μαθητών, αλλά και των μαθητών με τους εκπαιδευτικούς.

Στην προσπάθεια αυτή ο ρόλος του Διευθυντή της σχολικής μονάδας είναι εξαιρετικά σημαντικός. Είναι αυτός που θα οργανώσει, θα εμπνεύσει και θα ενδυναμώσει τη δράση των εκπαιδευτικών.

Σύνδεση σχολείου και κοινότητας

Μαρία Γκασούκα
Επίκουρη Καθηγήτρια
Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Ο ρόλος και ο βαθμός εμπλοκής των γονιών στο σχολείο και η προς τον σκοπό αυτόν ενδυνάμωση της οικογένειας αποτελούν σημαντικές παραμέτρους στη βελτίωση των ακαδημαϊκών επιδόσεων των παιδιών, αλλά και στην καλύτερη κοινωνικοπολιτισμική τους ταυτοποίηση και διαπολιτισμική ικανότητα. Η ενεργή συμμετοχή, επικοινωνία και ανταλλαγή μεταξύ γονιών διαφορετικών πολιτισμικών δεδομένων στη σχολική κοινότητα συνδυάζει τη δυνατότητά τους να δημιουργούν και να διατηρούν σχέσεις, να επικοινωνούν αποτελεσματικά και να συνεργάζονται με σκοπό την επίτευξη συνεργατικών αποτελεσμάτων προς όφελος των μαθητών και της παραγόμενης μάθησης.

Το μοντέλο συνεργασίας μεταξύ σχολείου και οικογένειας αφορά το στρατηγικό σχεδιασμό του πρώτου και στηρίζεται στην πρόληψη, καθώς και το σεβασμό του πολιτισμικού υπόβαθρου/ βίκοσμου των οικογενειών. Μέσω της συγκεκριμένης Δράσης επιδιώκεται, μεταξύ των άλλων, και η:

1. Ενδυνάμωση των βασικών υποχρεώσεων του σχολείου στο πλαίσιο της καλής και εμπεδωμένης επικοινωνίας με μετανάστες/ τριες γονείς (επίσημη και άτυπη) που θα επιτευχθεί με την ευαισθητοποίηση/ επιμόρφωση μεντόρων εκπαιδευτικών, για την οικοδόμηση ενός σχολικού σχεδίου δράσης για τη συνεργασία οικογένειας – σχολείου-κοινότητας, που θα στηρίζεται, επίσης, στην ενίσχυση/ υποκίνηση των γονέων

2. Συμμετοχή/ εμπλοκή της μεταναστευτικής οικογένειας στο σχολείο (εθελοντική προσφορά στις τάξεις – πρόγραμμα ανάγνωσης-αφήγησης, πολιτισμικά δρώμενα, πολιτισμικές ανταλλαγές, συμμετοχή των γονέων στις συναντήσεις και στις δραστηριότητες κτλ). Προβλέπεται ο ρόλος του/ της θετού γονέα όπου ένας/ μία γονέας ελληνικής καταγωγής «υιοθετεί» έναν/ μία μετανάστη γονέα και συνεργάζεται μαζί του.

3. Συμμετοχή της οικογένειας στις μαθησιακές δραστηριότητες στο σπίτι (ανάγνωση βιβλίων, μελέτη στο σπίτι, αφήγηση ιστοριών, κατασκευές, επίβλεψη σχολικής εργασίας κτλ)

4. Συμμετοχή της οικογένειας στη λήψη αποφάσεων στο σχολείο (για ένα πρόγραμμα, για την οργάνωση μιας εκδήλωσης, κτλ.)

5. Δικτύωση με την κοινότητα (συνεργασίες με οργανισμούς, φορείς, δίκτυα, κτλ.).

